

Kestävät sosiaalipalvelut - Ruotsin uusi sosiaalipalvelulaki

Digisos - tilaisuus 8.4.21

Marjo Hannu-Jama

kehittämissuunnittelija/Vaasan kaupungin sosiaali- ja terveystoimi

Pohjoismainen erityistehtävä/SONetBOTNIA

Lakiuudistuksen tausta

- 800 000 henkilöä sosiaalipalvelun piirissä/vuosi
- Vuonna 2018 sosiaalipalvelujen kustannukset nousivat 250 mrd SEK - josta 126 mrd osuus vanhustenhuoltoon
 - Vrt opetuksen kokonaiskustannukset > 293 mrd/vuosi
- Vuonna 2008 sosiaalipalvelujen kustannukset 182 mrd SEK– kymmenessä vuodessa 37% kasvu

Sosiaalipalvelut merkittävä panostus hyvinvointiin - on (ko) perusteltua kysyä sen tuloksista?

Framtidens socialtjänst - selvityksen lähtökohtia

- Hallituksen toimeksianto 4/2017

- selvityshenkilö Margareta Winberg
- raamilaki, jossa määritellään tavoitteet ja periaatteet – ei detalji- tai oikeuslaki
- resurssien tehokkaampi käyttö - lakiehdotus ei saa lisätä kustannuksia

- Framtidens socialtjänst - loppumietintö 8/20

- Laaja ja perusteellinen (1328 sivua)
- Osamietintö - Ju före desto bättre 4/2018
- 1980- luvulta lähtien nykyistä lakia on muutettu 144 kertaa - pirstaleisuus
- Lausuntokierros 2/21
- Uusi sosiaalipalvelulaki tulee voimaan 2023

Tulevaisuus + kestävyys = moderni sosiaalipalvelulaki

- Lain on kestävä aikaa, poliittisia, taloudellisia ja yhteiskunnallisia suhdanteita
- Selvityksen läpileikkaavat ehdotukset muodostavat kokonaisuuden, jolla luodaan tulevaisuuden kestävät sosiaalipalvelut
 - Rakenne ja sisältö
 - kappaleet, sisällöt ja pykälät
 - Käsitteet
 - määritellään mitä sosiaalipalvelulla tarkoitetaan
 - esim. käsite *insats* läpileikkaa ja korvaa käsitteet tuki, apu ja neuvonta
 - Kielelliset ilmaisut
 - esim. henkilö, jolla mielenterveysongelma, anhörigstöd > närståendestöd
 - Sosiaalipalvelun vastuun selkeyttäminen
 - mitä sen on tehtävä, mistä se on vastuussa?

Lakiehdotuksen keskeisimmät linjaukset

Keskeisen tiedon yhdistäminen lakiehdotuksesta ja joidenkin kuntien ja eri toimijatahojen lausuntokierrosten sisällöistä tiivistetysti seuraavassa taulukossa

1. Läpileikkaavat laatutavoitteet
2. Kuntalaisen palvelut
3. Kuntien mahdollisuudet ja haasteet

Läpileikkaavat laatutavoitteet

Kuntalaisten palvelut

Kuntien mahdollisuudet ja haasteet

TIEToon PERUSTUVAT SOSIAALIPALVELUT

- tieteellinen tieto ja koeteltu kokemus
- dokumentaatio ja seuranta

- Fokuksessa yksilölliset tarpeet ja edellytykset – toiminnan suunnitelmallisuus > itsenäinen elämä
- Toiminnan oltava laadultaan hyvää, mikä edellyttää asiakkaiden kunnioittavaa kohtaamista ja henkilökunnan osaamista
- Tarpeiden ja toiveiden huomiointi – niin pitkälle kuin mahdollista tietoon perustuvassa kontekstissa
- Laadun yhteensovittaminen: käyttäjät, hlökunta, johto, kansalaiset

- Palvelujen vaikuttavuus ja kustannustehokkuus
- laatukriteerien tarve
- Menetelmät, jotka auttavat useita, mutta mitä yksilö tarvitsee?
- Dokumentaatio ja systemaattinen seuranta > pidemmällä seuranta-ajalla saadaan selville mikäli tai mitkä interventiot tuottivat tulosta tai eivät tuottaneet?
- Professio vahvistuu, mutta miten kunnat eri rakenteellisissa kontekstissaan elävät tavoitteen todeksi?
- Eriarvoiset palvelut?

ENNALTA EHKÄISEVÄT SOSIAALIPALVELUT

- on suunniteltava ja toimittava ehkäisevästi
- Sosiaalialan osaaminen yleis- ja yhteiskuntasuunnitteluun

- Näkökulma syrjäytymisen kohderyhmistä yksilöihin - tervetullut muutos!
- Tasa-arvo ja yhdenvertaisuusvaikutukset – moniulotteisempi ymmärrys hyvinvoinnista

- Näkökulma läpileikkaa kaikki sosiaalipalvelut ytkunta-,ryhmä- ja yksilötasolla päätöksentekijöistä palvelujen suunnitteluun ja toteutukseen (yhteistyössä) > työn tavoitteet, resurssien jakaminen, suunnitelman tekeminen edellyttää analyysiä paikallisessa kontekstissa/paikalliset tarpeet - UUDEN AJATTELUTAVAN MAHDOLLISUUS!
- Miten turvataan ehkäisevän työn priorisointi ja riski jää huomiotta tiukassa taloudellisessa tilanteessa? Viime sijaisen vastuun selkeyttämisen tarve?
- Mitä ehkäisevä työ on? Miten toteutetaan? Edistävän ja ehkäisevän työn orientaatio? Tarvitaan osaamista, mutta myös indikaattoreita seurantaan ja arviointiin > ehkäisevän työn tulokset > Socialstyrelsen tukemaan kuntia seurannan kehittämisessä
- Kunnan sosiaalitoimen osallistuminen yhteiskuntasuunnitteluun – maankäyttö- ja rakennuslain täydentäminen > sosiaaliset aspektit ja sosiaalinen ympäristö mukaan pitkäaikavain kehitykseen ja yleissuunnitteluun
- Olennaista miten yhteistyötä tehdään ja miten formalisoidaan? Rakenteet ja käytännöt.
- Tarkastusviranomaisen valvomaan toimeenpanoa

SAAVUTETTAVAT SOSIAALIPALVELUT

- lakiehdotuksen merkittävin uudistus

- Mahdollisuus tarvitsemiinsa palveluihin ilman tarveharkintaa - yksityinen tai julkinen palvelu
- Saavutetaan vaikeasti tavoitettavia varhaisemmassa vaiheessa
- Apua suoraan, varmemmin ja joustavammin
- Stigman vähentäminen, kynnyksen madaltuu
- Tietyt palvelut poissuljettu – mm lastensuojelu, **lyhyt aikaisen asumisen palvelut, kotihoito**

- Kartoitus mitä tarpeita ja toimijoita on kunnassa
- Tarvitaan menetelmätukea ja osaamista – mitä palvelua asiakas tarvitsee?
- Palvelu voi olla myös tie tilanteen selvittämisen vaiheeseen
- Kenellä ensisijaisesti oikeus palveluun?
- Voi aiheuttaa epätasa-arvoa kuntien välillä mitä palveluja sisällytetään?
- Miten tehdään avoimiksi? Täysin vai tietyn valinnan jälkeen?
- Dokumentaatiovelvollisuus säilyy – poikkeuksilla!
- Yksityiseen toimijuuteen liittyvät riskit ja vaitiolovelvollisuuskysymykset

TASA-ARVOISET (JA YHDENVERTAISET) SOSIAALIPALVELUT

- Erilaiset laatutavoitteet ja niitä tukevat toimenpiteet vahvistavat tasa-arvoa
- Tunnistetaan sukupuolen vaikutus palveluihin pääsyyn, arviointiin, toimenpiteen valintaan ja päätöksentekoon > perusteettomien erojen tunnistaminen, intersektionaalinen lähestymistapa

- Kuntien osaamisen kehittämisen, dokumentaatio, seuranta ja arviointi
- Tiedostaminen ja tunnistaminen professioiden ja organisaatioiden käytännöissä
- Kohtuulliset elinolosuhteet – käsitteen määrittely voisi johtaa lisääntyvään tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen

Lisäksi lakiehdotuksessa

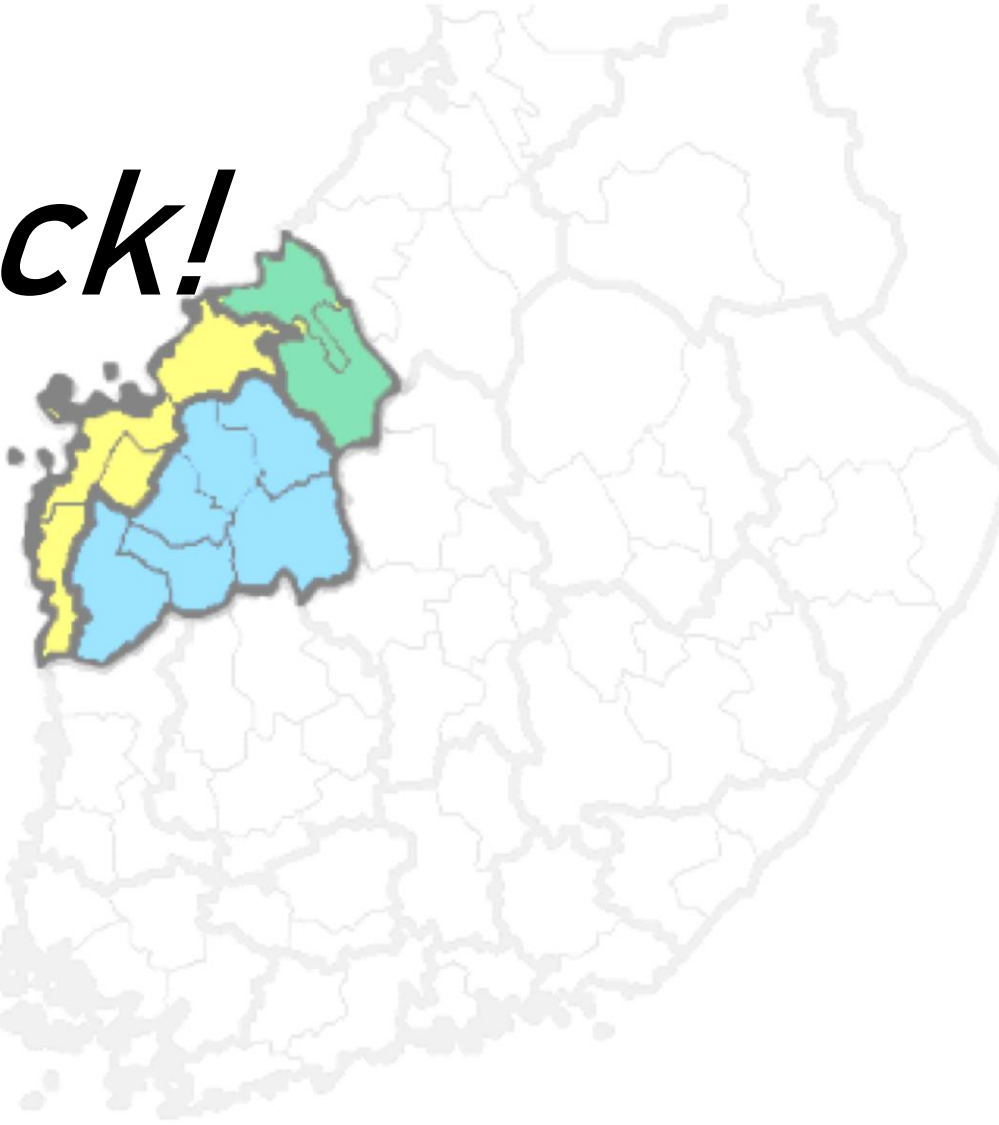
- Ehdotus Socialtjänstregister /sosiaalipalveludatarekisteri
 - Tehdään uusi selvitys ja laki sosiaalipalveludatarekisteristä
 - Asiakkaan tietoja voidaan seurata henkilönumeron perusteella
 - Socialstyrelsen tulee olemaan vastuutaho
- Vahvistettu lapsen oikeuksien näkökulma
 - Kaikissa kohdissa arvioitava mikä on lapsen etu
 - Lapsen parasta arvioitaessa otettava huomioon lapsen näkökulma
 - Mahdollisuus keskustella lapsen kanssa ilman huoltajan suostumusta, myös tehtäessä selvityspäätöstä
 - Sijoitetun lapsen kontakteja sukuun ja läheisiin huomioidaan erityisesti
 - Esitys riippumattomasta lapsiasiamiehestä
- Ei tarvetta erilliselle vanhuspalvelulaille

Kriittisiä reflektioita

- Taloudelliset resurssit vs lakiehdotuksen talousraami
- Hallitus- SKR – kunta – yhteistyösopimus uuden lain tavoitteiden implementaatiosta > kunnilta toiveita toiminnan käynnistysrahoituksesta ilman tarveharkintaa perustuviin palvelujen käyttöönottoon – kunnat tarvitsevat tukea alkuvaiheessa, jotta toiminta kantaa pitkällä aikavälillä
- Tarvitaan selkeyttämistä lakiehdotuksen keskeisiltä osilta
- Kuntien systemaattisen dokumentaation ja seurannan sekä EVB- toiminnan kehittämisen tuki Socialstyrensenille

Tack!

Kehitysjohtaja Arto Rautajoki
puh. 040 830 0366/ etunimi.sukunimi@seamk.fi

Etelä-Pohjanmaa, kehittämissuunnittelija Anne Saarijärvi
puh. 040 830 3950 / etunimi.sukunimi@seamk.fi

Etelä-Pohjanmaa, ma. kehittämissuunnittelija Auli Romppainen
puh. 040 830 0337 / etunimi.sukunimi@seamk.fi

Pohjanmaan maakunnat, aluekoordinaattori Päivi Niiranen
puh. 040 680 7115 / etunimi.sukunimi@seamk.fi

Pohjanmaan maakunnat, ma. toimistosihtööri Tuula Hautanen
puh. 040 830 3988 / etunimi.sukunimi@seamk.fi

Keski-Pohjanmaa, kehittämissuunnittelija Iiris Juvansuu
puh. 044 780 9976 / etunimi.sukunimi@soite.fi

Pohjanmaa, kehittämissuunnittelija Tuula Mulju
puh. 040 524 9933 / etunimi.sukunimi@vaasa.fi

Pohjoismaiden erityistehtävä
kehittämissuunnittelija Marjo Hannu-Jama
puh. 040 136 5972 / etunimi.sukunimi@vaasa.fi